

APŽVALGA

MENO VAIDMENS IR JO GALIMYBIŲ PROBLEMOS

Sprendžiant meno raidos, populiarinimo ir kitus meno kultūros sąmoningo reguliavimo uždavinius, kovojant su buržuazinėmis meno absoliutaus autonomizavimo, izoliavimo, deideologizavimo teorijomis, ypatingos svarbos įgyja meninio poveikio specifikos, meno vietos visuomenėje, meno ideologinio vaidmens, partiškumo, jo santykinio savarankiškumo, meno ir pramogos santykių bei kitų estetikos problemų tyrimas. Joms ir buvo skirtas pirmasis neseniai įkurtas TSRS Filosofų draugijos Lietuvos skyriaus Estetikos sekcijos simpoziumas, įvykęs 1975 m. gruodžio 13 d. Vilniaus valstybiniame V. Kapsuko universitete.

Įžanginiu žodžiu simpoziumą pradėjo Estetikos sekcijos pirmininkas doc. K. Stoškus (VVU), pasidalijęs savo mintimis apie keletą su simpoziumo tema susijusių problemų.

Pabrėžęs svarstymui pasiūlytos temos aktualumą ir sudėtingumą, K. Stoškus pastebėjo, kad, sprendžiant meno savitumo problemą, reikia paaiškinti, kaip menas, būdamas tam tikra konvencine struktūra, gali atlikti svarbias socialines funkcijas. Kita vertus, meno vaidmuo visuomenės gyvenime verčia spręsti klausimą, kaip menas išlieka savarankiškas, kodėl nesusilieja su kitomis žmonių veiklos sritimis, su vadinamaisiais parameno reiškiniais, netampa paprasta ekstrameninių uždavinių sprendimo priemone.

Plačiau apsistojęs ties meno konvenciniu pobūdžiu, kalbėtojas priminė, kad meno konvenciskumui apibūdinti nuo I. Kanto laikų naudojamas „žaidimo“ terminas. Nors žaidiminės meno teorijos (F. Šilerio, H. Spenserio, K. Groso ir kt.) yra gana įvairios, tačiau jos pasižymi vie-

nu bendru bruožu: pagal jas, žaidimui nebūdingas praktinis tikslas, nauda, rimtumas, kad žaidime dominuoja tik laisvai priimtos taisyklės, konvencijos. K. Stoškaus požiūriu, tokia žaidimo samprata paprastai neapima daugumos žaidimo tipų, ji ignoruoja tokius žaidimus, kur itin svarbu praktinis tikslas. Daugybė varžybų, rungtynių arba konkurencinio tipo žaidimų (tokie yra sportiniai žaidimai, šachmatai ir kt.) remiasi atviru praktiniu interesu. Jais siekiama parodyti jėgos, vikrumo, sumanumo, intelekto ir kitokių sugebėjimų pranašumą. Menas negali būti siejamas su tokio tipo žaidimais. Jam giminingesni vaikų vaidybiniai žaidimai, kuriais vaikai patys siekia patirti, išgyventi mėgdžiojamų asmenų socialinių reikšmingumą. Žaidimo specifiniu bruožu negalima laikyti jo konvenciskumo, sutartinio pobūdžio. Tam tikras konvenciskumas būdingas visoms be išimties dvasinės kultūros formoms. Visa tai leidžia manyti, kad meną menkai tepaaiškina jo gretinimas su žaidimu.

Panašaus vertinimo, K. Stoškaus nuomone, nusipelno ir pastarojo meto dažnoki mėginimai meno specifiką aiškinti modelio sąvokos pagalba. Meno kūrinys šiuo atveju prilyginamas formaliai kontroliuojamojo modelio struktūrai, kurios pagalba pažįstama tikrovė. Šitoks požiūris grąžina mus į Hegelio gnoseologinės meno koncepcijos rėmus ir atrodo taip pat teoriškai neperspektyvus, kaip ir meno funkcijų tapatinimas su žaidimo funkcijomis.

Menos specifiką, K. Stoškaus požiūriu, reikėtų sieti su estetinės išraiškos specifika, kuri pasireiškia ne tik meno kultūros sferoje. Pas mus kol kas nėra paten-

kinamos estetiškos išraiškos teorijos ir mūsų estetikoje bei menotyroje dažnai pasitaiko estetinio hedonizmo, formalizmo ir eklektizmo atvejų, kai estetiškumas tapatinamas su malonumu (pasitenkinimu) apskritai arba siejamas su tokiais formaliais daiktų bruožais, kaip harmonija, simetrija, proporcija, ritmas, pusiausvyra ir pan. Pastaruoju atveju meno estetiškoji funkcija virsta savotišku jauku, kuriuo masės privileijuojamos prie reikšmingų idėjų, o pačios idėjos neturi jokios įtakos estetinei išraiškai. Eklektiniams teorijų variantams būdinga tai, kad kalbama apie formos (t. y. formų) ir turinio grožį (t. y. idėjų vertingumą kaip grožio sinonimą). Tokia padėtis ir buvo šio simpoziumo priežastis. Nors simpoziumas, pasakė K. Stoškus, ir neišspręs šių problemų, jis, gal būt, sužadins domėjimąsi jomis, suaktyvins jų nagrinėjimą.

Ž. Jackūnas palietė įvairių dalinio, vienašališko pobūdžio meno tyrimo rezultatų integravimo klausimą, kuris, jo nuomone, šiuo metu yra gana aktualus. Marksistiniame estetikos moksle vis labiau išvirtiniant požiūriui į meną, kaip į sudėtingą polifunkcinį socialinį reiškinį, menas imamas tirti įvairiais aspektais, neretai panaudojant kitų mokslų metodus ir principus. Gautų duomenų kūrybiškas integravimas meno teorijoje padėtų susidaryti išsamesnei meno prigimties sampratai. Tačiau kol kas neparengti aiškesni tokios integracijos principai. Ž. Jackūno nuomone, integruoti galima tik remiantis tokia teorija, kuri atskleistų meno specifines (estetines) funkcijas ir jo nespecifinių funkcijų organišką vienybę pagrindą. Meno kūrinio estetiškos funkcijos santykį su jo nespecifinėmis funkcijomis galima iš dalies paaiškinti analogišku santykiu tarp vadinamųjų integralinių sistemos savybių ir sistemos elementų savybių. Integralinės savybės, egzistuojančios sistemos elementų sąveikos pagrindu, sąlygoja atskirų sistemos elementų savybes, determinuoja elementų, kaip organiškų sistemos komponentų, statusą. Meno kūrinio estetiškoji funkcija savitai integruoja jai subordinuotas nespecifines funkcijas — pažintinę, ideologinę, auklėjamąją, apspėsdama jų reikšimosi mene specifines ypatybes. Integruojančio estetiškos funkcijos poveikio determinuojamas nespecifinių funkcijų reiškinys kūrinyje leidžia suvokti tas

funkcijas kaip organišką meninės struktūros elementus.

Atsakydamas į pateiktus klausimus, Ž. Jackūnas išdėstė savo požiūrį į tai, kokius meno požymius laiko specifiniais, kas turėtų iš dalies integruoti meno tyrimo rezultatus. Menas, jo požiūriu, santykinai savarankiška žmogiškos veiklos sritis, tenkinanti visuomenės estetiškus poreikius. Kūrinių estetiškoji vertė integruoja kitas vertybes (tiesą, gerį ir pan.). Atskiri sistemų teorijos teiginiai laikytini „darbo hipoteze“, kuria galėtų pasinaudoti estetika, bandydamas meno teorijoje integruoti gnoseologinį, psichologinį ir sociologinį meno problemų tyrimo rezultatus.

R. Skeivys (LTSR MA) pasidalijo mintimis dėl kai kurių estetiškų tyrimų metodologijos klausimų. Jis abejojo logiškai konstruojamų estetiškų koncepcijų, panašų į Ž. Jackūno pateiktąją, moksliniu vaisingumu. Kalbėtojo įsitikinimu, estetikai, kurie stengiasi sukurti griežtas logines sistemas, paprastai lieka formalių apibrėžimų rėmuose. Analitinis požiūris vargu ar galės padėti atskleisti grožio — estetiškumo sferos šerdį — prigimtį. Grožis, kuris integruoja visus esminius žmogaus būties momentus, suvokiame intuityviai. O logika užgnaužia intuityvų grožio suvokimą. Jeigu šiuo metu negalime logiškai apibrėžti grožio, tai to ir nedarykime.

R. Skeivio tendencija atskirti intuityvą nuo logikos, kvestionuoti logine analize pagrįstą tyrimo metodų perspektyvumą estetikoje sukėlė gyvą simpoziumo dalyvių reakciją. R. Žičkytė, B. Šidiskis, H. Kobeckaitė atkreipė dėmesį į intuityvą ir jausmų griežto atskyrimo nuo logikos ir proto nepagrįstumą. H. Kobeckaitės nuomone, visų pirma reikia pajusti grožį (čia kaip tik ir yra intuityvos pasireiškimo sfera), o paskui jį galima analizuoti, nors ir neišvengiant tam tikro supaprastinimo, schematinimo.

Doc. H. Kobeckaitė (VISI) palietė ir kai kurias kitas estetikos problemas. Nors pagrindine meno funkcija daugiausia laikoma estetinė, tačiau jos prigimtis iki šiol nėra pakankamai išnagrinėta. Estetinėje literatūroje netrūksta mėginimų iš viso atsisakyti grožio kategorijos. Pavyzdžiui, lenkų tyrinėtoja A. Kučinska siūlo ją pakeisti meninės vertės kategorija, nors pastaroji irgi yra labai paini ir neaiški.

Filologijos kand. V. Kubilius (LKLII) savo pasisakymą skyrė pramoginio meno

problemiai. Savo metu, kalbėjo jis, B. Sruoga rašė, kad lietuviai neturi tokios literatūros, kurią vokiečiai apibūdina terminu „Unterhaltung“. Pastaruoju metu linksmantis menas vis labiau veržiasi į mūsų buitį, vis labiau plinta „pasilinksminimo industrija“. Šis reiškinys kelia tam tikrų problemų. Sveika būtų paabejoti tos „industrijos“ visuomeniniu poveikiu. V. Kubiliaus nuomone, „pasilinksminimo industrijos“ įtakoje jaunimas vis labiau darosi abejingas rimtam menui.

Pramoginio meno apraiškos, V. Kubiliaus įsitikinimu, pastebimos daugelyje meninės kūrybos sričių. Kino mene perimami detektyvų siužetai; estradinės dainos dažnai išreiškia saldaus pasitenkinimo nuotaikas; dainų tekstai taip pat neretai esti pramoginio pobūdžio. Mūsų literatūra kol kas laikosi pramoginio meno opozicijoje, nors tam tikros jo apraiškos pastebimos ir čia. Ji iš esmės dar nesuskilo į du poliūs: pramoginę literatūrą ir literatūrą, siekiančią reikšmingų visuomeninių tikslų. Pramoginio meno ignoruoti negalima. Jį reikia tirti kaip socialinį reiškinį, kuris dabartiniu metu darosi labai rimta problema.

Atsakydamas į simpoziumo dalyvių klausimus, V. Kubilius paaiškino savo požiūrį į pramoginio meno paplitimo priežastis, meno skirstymo į pramoginį ir rimtąjį pagrįstumą. Pramoginio meno lygis priklauso nuo visuomenės kultūrinio lygio, nuo tokio meno poreikio. Todėl pramoginio meno atsiradimas yra dėsningas dalykas. Skirtumas tarp rimtojo meno ir pramoginio yra objektyvus ir gali būti nustatomas remiantis atitinkamais vertės kriterijais. Be vertės kriterijų kalbėti apie meną neprasminga, nes menas yra vertybių sistema.

Pramoginio meno klausimais kalbėjo ir kai kurie kiti simpoziumo dalyviai. Filologijos kand. A. Zalatoriaus (LKL) požiūriu, pramoginio meno paplitimą sąlygoja pagerėjęs gyvenimas. Tokio meno pusėn neretai linksta žmonės, neturintys laiko gilintis į tikrąjį meną. Ž. Jackūno įsitikinimu, pramoginė meno funkcija — viena iš teisėtų jo funkcijų. Svarbu tik neužmiršti, kad pramoga pramogai nelygi. Pramoginiai kūriniai neturėtų būti lėkšti.

Atskirą vietą simpoziumo diskusijoje užėmė B. Šidiškio pasisakymas apie specifinį muzikos kūrinių suvokimą. B. Šidiškis apžvelgė rezultatus psichologinių eksperimentų, kuriuos jis atliko, siekdamas iširti

žmonių sprendimus apie suvokiamų muzikos kūrinių tonų dažnumų ir trukmių santykius. Tyrimo duomenys rodo, kad sensoriniai klausos analizatoriai nustato (apibrėžtai arba neapibrėžtai) tonų dažnumų ir trukmių kiekybinius santykius. O suvokti sudėtingesnius santykius (ekvivalencijos ir subordinacijos) tarp tonų,— be to juk neįmanoma suprasti ir muzikos kūrinio,— turi loginiai klausos analizatoriai. B. Šidiškio nuomone, įvairių avangardistinių muzikos krypčių (dodekafonijos, aleatorikos, kolažo, puantilistikos) kūrinių nepopuliarumą objektyviai apsprendžia sunkumai, su kuriais susiduriama siekiant suvokti jų tonų dažnumą ir trukmių tikslus santykius.

Simpoziumo dalyviams sukėlė abejonių kai kurių B. Šidiškio teiginių išvados. Buvo polemizuota su jo požiūriu, kad muzikos kūrinių meninė vertė gali būti objektyviai atskleista remiantis eksperimentiškai nustatytais tonų santykių suvokimo dėsningumais. Toks požiūris ignoruoja kūrybos, jos turinio reikšmę muzikoje. Atsakydamas į kritines pastabas, B. Šidiškis išreiškė nuomonę, kad kūrybiškumas muzikoje gali būti interpretuojamas kaip „atsitiktinių dydžių generavimas“.

Įsijungęs į diskusiją doc. A. Gaizutis (VISI) pastebėjo, kad tokio pobūdžio tyrimai, kokius atliko B. Šidiškis, leidžia, matyt, tvirtinti, jog estietinių reiškinų suvokime esama tam tikrų dėsningumų. Tačiau jie, tur būt, nėra pakankami muzikologijoje ir tuo labiau negali būti taikomi visų meno rūšių suvokimo tyrimui, todėl neleidžia daryti platesnio pobūdžio teorinių apibendrinimų. Naujais metodais grindžiami meno reiškinų tyrimai turi būti siejami su estetikos klasikinio palikimu, su turiningosios estetikos idėjomis.

Priminęs, kad viena svarbiausių estetikos problemų yra estetiškumo problema, A. Gaizutis pasidalijo savo mintimis apie jos sprendimo kelius. Vienašališkų, dalinių koncepcijų atskleisti estetiškumo bruožai (pavyzdžiui, psichinė distancija, autonomiškumas) laikytini tik atskirais estetiškumo kategorijos turinio momentais. Siekiant išsamiau atskleisti estetiškumo prigimtį, reikia sintetinti pripažintų estietinių teorijų racionaliąsias puses. Tačiau, kita vertus, toks sintetinis kelias veda prie pliuralistinių koncepcijų, dažnai net žalingesnių už dalinio pobūdžio teorijas, A. Gaizutis atkreipė dėmesį į tas galimy-

bes, kurias estetiinių reiškinių tyrimui teikia aksiologija, ir pasisakė prieš meninės vertybės tapatinimą su estetinė vertybe.

A. Katalynas (LTSR MA) savo pasisakymą skyrė meno specifikos problemai, su kuria susiduriama sprendžiant beveik visas kitas meno teorijos problemas (pvz., meno kilmės, meno pažangos, meno kritikos ir t. t.). Nuo atsakymo į klausimą „Kas yra menas?“ priklauso atsakymas „Koks menas yra geras?“ Tą priklausomybę iliustruoja gnoseologistinių, formalistinių ir kitų teorijų pavyzdys. Nuoseklių gnoseologistinės orientacijos estetikų požiūriu, meniškas kūrinys yra toks, kuris vertingas pažintiniu atžvilgiu, kuris atskleidžia tikrovės dėsningumus. Vadovaujantis tokiu požiūriu, literatūra užima dominuojančią padėtį, nes ji labiausiai atitinka pažintinius reikalavimus. Šiuolaikinėje buržuazinėje estetikoje pasitaiko mėginimų iš viso neigti meno definiciją. Amerikiečių estetiko M. Veico nuomone, nėra tokių savybių, kurios būtų būtinos visiems meno kūriniams. Meno reiškinys galima apibūdinti tik vadinamosios „šeimyninio panašumo“ sąvokos pagalba. Laikydamas meną iš principo neapibrėžiamu, M. Veicas teigia, kad visos teorijos, bandančios paaiškinti meno specifika, yra klaidingos. Kritiškai vertindamas šitokią koncepciją dėl jos objektyvistinio kryptingumo, A. Katalynas pastebėjo, kad vienas aspektas vertas dėmesio: netgi neigdamas meno specifika, M. Veicas akcentuoja šios problemos teorinį reikšmingumą ir ryšį su kitomis estetikos problemomis bei praktiniais meno kultūros uždaviniais. M. Veico nuomone, įvairios meno specifikos teorijos, nežiūrint jų klaidingumo, nėra beprasmiškos — jos vertingos tuo, kad patiekia (jei yra nuoseklios ir išvystytos) meno tyrinėjimų, meno kritikos principus, rekomenduoja tam tikrus gero ar prasto meno skyrimo kriterijus. Šiai minčiai iš esmės pritarė ir A. Katalynas. Tik jo manymu, mūsų literatūros bei kitų menų kritika dar per mažai yra įvaldžiusi estetikos pasiekimus. Meno specifika aiškintina meno estetinio poveikio funkcija. Būtina toliau tirti estetinio poveikio ryšį su pažintine, ideologine, dorovine bei kitomis meno funkcijomis.

Atsakydamas į klausimus, A. Katalynas kiek plačiau išdėstė savo požiūrį į estetinį poveikį, meno specifika ir galimybę tirti meno reiškinys atsietai nuo estetinės funk-

cijos. Jo įsitikinimu, estetiniams suvokimui būdingas santykinis savarankiškumas, ne-suinteresuotumas, kuris estetinį subjekto santykį su tikrove skiria nuo praktinio bei pažintinio santykio. Meno kūrinys skiriasi nuo estetinį pasigėrėjimą žadinančių gamtos objektų (pavyzdžiui saulėlydžio) visų pirma tuo, kad meno kūrinys — tai žmogaus veiklos produktas.

Tirti meno kūrybos procesus atsietai nuo estetinio poveikio negalima, nes kūrinys be estetinės funkcijos nėra meno kūrinys.

Istorijos kand. A. Andriuškevičius (LTSR MA) aptarė du neretai pasitaikančius meno tyrimo kelius: vienu atveju nagrinėjama daiktų, laikomų meno kūriniais, struktūra; kitas kelias susijęs su mėginimu apibrėžti meną per jo funkciją. Pastaruoju atveju paprastai laikoma, kad mene dominuoja estetinė funkcija, o kitos funkcijos yra su ja susijusios, jai subordinuotos. Antrasis tyrimo kelias, A. Andriuškevičiaus, kaip ir kitų anksčiau kalbėjusių seminaro dalyvių, manymu, yra perspektyvesnis. Remiantis funkcijomis, galima paaiškinti, kaip daiktai, kurie nebuvo kuriami kaip meno kūriniai, tam tikromis aplinkybėmis (pavyzdžiui, įjungus juos į naują kontekstą) gali įgyti meno kūrinių statusą. Į meno funkcijas reikia atsižvelgti ir siekiant paaiškinti tokius atvejus, kai tą patį daiktą vienas žmogus laiko meno kūriniu, o kitas — ne, vienas vertina jį kaip gerą kūrinių, o kitas — kaip prastą.

R. Žičkytė (VVU) atkreipė dėmesį į tai, kad, aiškinant meno kūrybos funkcijas, būna sunkumų dėl gnoseologistinio kūrybos traktavimo. Meno kūrybą siejant vien tik su objektu, darosi nepaaiškinamas ne tik jos socialinis vaidmuo, bet ir pats jos poreikis.

Ne vien tikrovė sąlygoja mąstymą. Tikrovės atspindėjimą veikia ir visuomeniniai poreikiai. R. Žičkytės nuomone, menas išreiškia žmogų kaip visumą. Jau pirmykštis žmogus kūrė, išreiškdamas sau artimus dalykus, teikiančius džiaugsmo.

Kurdamas meną, žmogus turi vienaip ar kitaip vertinti tikrovės reiškinys, juos įprasminti. O šis vertinimas yra susijęs su kokia nors žmogiška esmės samprata, t. y. su tam tikra ideologija.

Jau savo daiktškumu meno kūrinys gali sukelti estetinį džiaugsmą, sužadinti asociacijas, išreikšiančias subjekto santykį su tikrove ir šios tikrovės sąlygojamą vertinimą — pasaulėžiūrą. Konkrečiai istoriškai

sąlygotai ideologijai išreikšti pasirenkami tokie estetišiai produktai, kurie geriausiai atitinka visuomenei reikalingą santykį su tikrove, geriausiai perteikia jos nuotaiką.

I. Rapoportas (LTSR MA) pastebėjo, kad estetiškumo kategorija yra istorinė. Estetiškumo kriterijai yra sociališkai determinuoti, kintantys. Menas tirtinas tik tam tikros kultūros sistemos kontekste. Jis turi būti aprašomas etnologiškai.

Įsijungęs į diskusiją apie meno specifiką, A. Zalatorius paminėjo išvadą, kurios jis priešo, mėgindamas rasti atsakymą į klausimą, kas yra apsakymas? Apsakymas — tai nepakartojamas derinys elementų, kurie pavieniui sutinkami daug kur, ne tik apsakyme. Vadinasi, meno kūrinys, gal būt, irgi yra toks nepakartojamas elementų derinys.

Doc. K. Stoškus, kurio pasisakymu baigėsi simpoziumo darbas, aptarė keletą diskusijoje paliestų metodologinių problemų.

Klausimas apie intuicijos, empirinių metodų santykį su logine analize, pasak jo, nėra išimtinė estetikos problema: ji bendra visiems mokslams. Todėl atrodo nepagrįsta nuomonė, siūlanti meną interpretuoti intuityviai, poetiškai, atsietai nuo teorinės analizės. Neturėtų mūsų gąsdinti ir estetikos kategorijų neapibrėžtumas. Visi mokslai susiduria su neįveikiamais sunkumais, kai mėgina surasti griežtus ir galutinius savo kategorijų apibrėžimus. Bet tai neturi mūsų orientuoti nei į reliatyvizmą, nei į intuityvizmą. Objektą pažinti, teoriškai paaiškinti neįmanoma be visuotinai patikrinamų loginių procedūrų, be daugiau ar mažiau apibrėžtų sąvokų, taigi be objekto supaprastinimo, suschematinimo. Bet tik per tą paprastumą, apibrėžtumą, tikslumą, schematiškumą teoriniai modeliai tampa objektyviai kontroliuojami, tik taip pasiekiamas pažintinei

veiklai būtinas nuoseklumas ir neprieštaringumas.

Savo ruožtu intuicija nėra nei paslaptin-gas mistinis įkvėpimas, nei ypatingos prigimties žmonių sintetinė pagava, nepriklausanti nuo jų teorinės patirties. Vienokia teoretiko ir kitokia sveiku protu besivadovaujančio žmogaus intuicija. Pažinimas, kuris remiasi sveiko proto suformuota intuicija, lieka sveiko proto ribose.

Vadinasi, iš to, kad meno (ir estetiškumo) specifikos aprašymai susiduria su nemažais sunkumais, nereikėtų daryti išvados, jog jos iš viso negalima teoriškai aprašyti arba jog teorija gali atskleisti tik jos pavienes savybes, bet ne esminius bruožus. Toks pat atrodo nepagrįstas požiūris, kad meną galima aprašyti tik kažin koku teorijų „pluoštu“, o ne atskira teorija.

Aptardamas meno formalaus aprašymo galimybes, K. Stoškus pastebėjo, kad polemika tarp formalistų ir turinistų arba redukcionistų ir iredukcionistų reiškia konfliktą tarp viena kitą papildančių teorinių programų. Iredukcionistai, anot tarybinio lingvisto I. Revzino, pasirodo visada teisūs teigdami, kad niekada negalima kūrinių iki galo formalizuoti, bet ką galima formalizuoti, įrodo tik redukcionistai.

Pratęsdamas diskusiją apie meno vertės nustatymo galimybes, K. Stoškus išreiškė kritišką požiūrį į kai kurias mintis, pervertinusias meno funkciją, jo vertės neapibrėžtumą. Kūrinių vertė gali būti atskleista ne apskritai, o tik konkrečios kultūros kontekste. Tik pagal šį kontekstą ir gali meno kritikas atskirti vertingą, reikšmingą kūrinį nuo menkaverčio, meno faktą — nuo ekstrameninių dalykų.

Baigiant simpoziumą, buvo susitarta tokio pobūdžio diskusijas organizuoti ne rečiau kaip kartą per metus.

Z. Jackūnas

KATALIKYBĖ IR ŠIUOLAIKINĖ IDEOLOGINĖ KOVA

Šia tema 1975 m. gruodžio 11–12 d. Vilniuje, LTSR Mokslų akademijoje įvyko tarprespublikinė konferencija, organizuota Filosofijos, teisės ir sociologijos skyriaus prie LTSR MA Istorijos instituto kartu su Visuomenės mokslų akademijos prie TSRS CK Mokslinio ateizmo instituto ir

Užsienio ideologinių srovių problemų Mokslinė taryba prie TSRS Mokslų akademijos Prezidiumo Visuomenės mokslų sekcijos. Pranešimus, kurių medžiaga buvo išspausdinta dar prieš konferencijos pradžią¹, skaitė Maskvos, Leningrado, Ukrainos, Baltarusijos, Latvijos, Lietuvos moks-

¹ Католицизм и современная идеологическая борьба (Материалы научной конференции). В., 1975, с. 198.